

Gemeente Leeuwarden

Inhoudsopgave actieplan

1. Inleiding	5
2. Het proces: hoe is dit actieplan tot stand gekomen?	6
3. Probleemanalyse: wat speelt er in Heechterp-Schieringen?	7
4. Knelpunten in de bestaande aanpak	11
5. De focus op Heechterp-Schieringen: hoe gaan we het doen?	14
5.1 Inleiding	14
5.2 Aanpak problemen in dagelijks leven	14
5.3 Werk en inkomen: spreek de talenten van mensen aan	18
5.4 Wonen, leefomgeving en veiligheid: geef Heechterp-Schieringen identiteit	21
5.5 Armoedebestrijding door woonlastenverlaging: iedereen wordt beter van energiebesparing	24
6. Samenvatting aanpak	26
7. Vragen aan het Rijk	31
8. De uitvoering op hoofdlijnen	35
Bijlage A: Verklarende woordenlijst	37
Bijlage B: Cijfers over Heechterp-Schieringen	39

1. Inleiding

Dit is een actieplan in het kader van het kabinetsprogramma 'Samen buurten, samen binden'. Door de minister van Wijken, Wonen en Integratie is Heechterp-Schieringen als één van de veertig wijken aangewezen waar de kwaliteit van het leven en de leefomgeving door een cumulatie van problemen flink achter blijft bij die van andere wijken in de stad. Bewoners, gemeente, corporaties en anderen die actief zijn in de wijk onderkennen dat Heechterp-Schieringen een wijk met problemen is. Alle betrokken organisaties zien het als een uitdaging om 'het verschil te gaan maken' in de wijk.

In dit actieplan geven we¹, na de beschrijving van het proces, de probleemanalyse en knelpunten in de huidige aanpak, op hoofdlijnen aan wat er nodig is in de wijk. We leggen daarbij de relatie met de thema's die de minister Leeuwarden meegegeven heeft tijdens haar wijkentour door Heechterp-Schieringen.

Voor we dit doen willen we wel even breder kijken naar onze stad. Leeuwarden is een stad met kansen, maar ook met problemen. De stad heeft een sterk aanzuigende werking op de armere bevolkingsgroepen uit de rest van de provincie. Het draagvlak voor het oplossen van de daarmee samenhangende problemen is in dubbel opzicht beperkt. Enerzijds omdat Leeuwarden "slechts" 92.000 inwoners telt, anderzijds omdat Leeuwarden nog steeds een relatief arme bevolking kent; het besteedbare inkomen per huishouden ligt 16% lager dan gemiddeld in Nederland, ruim 10 % van de beroepsbevolking is werkloos.

Zowel werkloosheid als veiligheids- en leefbaarheidsproblemen concentreren zich in bepaalde delen van de stad. In het oostelijk deel van de stad is het meest zichtbare (lees: fysieke) deel van die problematiek intussen aangepakt. De sociale problematiek in dit deel van de stad is en blijft een belangrijk punt van aandacht. De vaak generaties doorlopende werkloosheid en het gebrek aan perspectief vragen een grote inzet van de gemeente en haar partners.

Op basis van dit actieplan zal de gemeente een samenwerkingsovereenkomst ('charter') met het rijk afsluiten. Afhankelijk van de inzet van het rijk en de onderhandelingen daarover zal dit actieplan dus nog aangepast worden.

¹ In de rest van dit document wordt onder "we" en "wij" verstaan de partijen die vanaf het begin in Heechterp-Schieringen samengewerkt hebben aan het ontwikkelen van het actieplan: gemeente, corporaties en bewoners.

2. Het proces: hoe is dit actieplan tot stand gekomen?

Het actieplan is er in sneltreinvaart gekomen. Zodra bekend werd dat Heechterp-Schieringen bij de wijken op de lijst van minister Vogelaar hoorde hebben gemeente, bewoners en corporaties een eerste gezamenlijke probleem-analyse gemaakt. Veel gehoorde opmerking was meteen: 'je kunt de problemen op straat niet zien, ze zitten achter de voordeuren'.

We hebben de minister, tijdens haar wijkbezoek, dan ook vooral achter die voordeuren laten kijken. Ook hebben we haar laten voelen wat het betekent om voor een minimumbudget boodschappen te doen. Na het bezoek van de minister zijn we gaan nadenken over de oplossingen waarbij we twee parallelle sporen hebben gevolgd.

Spoor 1: snelkookpannen

In zeven bijeenkomsten hebben professionals en leden van het wijkpanel (overlegorgaan van bewoners) zich gebogen over de thema's in Heechterp-Schieringen. Die bijeenkomsten hadden het karakter van snelkookpannen: selecteren van de meest wezenlijke problemen en daarvoor onder druk zoeken naar de beste (gezamenlijke) oplossingen. En de deur ging niet open voor die oplossingen er waren! De thema's van de snelkookpannen waren:

- Leren (inclusief opvoedingsachterstanden en jeugdproblematiek)
- Veiligheid
- Wonen en duurzaamheid
- Werken (incl. armoede)
- Integratie
- Complexe sociale problematiek
- Stedenbouwkundige kwaliteit, onderhoud en voorzieningen

De bijeenkomsten zijn druk bezocht door een breed veld van professionals die al hun creativiteit beschikbaar willen stellen om daadwerkelijk tot oplossingen te komen. Daarbij is ook buiten de instellingsbelangen gekeken ten gunste van de aanpak van de wijk. Het wijkpanel was aanwezig om het bewonersgeluid te laten horen.

Spoor 2: gesprekken met bewoners

Op vier plekken in de wijk zijn in de tweede helft van juni "zomeravondgesprekken" gehouden. Met muziek zijn wijkbewoners opgetrommeld om met ons in gesprek te gaan over de wijk en hun toekomst in die wijk. Ook hebben we met meiden en met jongens gesproken en hebben de kinderen van de brede school in de wijk hun inbreng geleverd. De gesprekken zijn bewust "klein" gehouden: medewerkers van gemeente en corporatie, die elk met een aantal bewoners rondom een tafeltje of in een kleine kring in gesprek gingen. Het doel van al deze gesprekken was, om bewoners op een frisse en informele manier

in het allervroegste stadium te betrekken bij het plan voor hun wijk. Opvallende uitkomst is dat veel mensen in anonimiteit leven maar dit eigenlijk wel anders willen. Maar ook dat vrijwel bij elke bijeenkomst concrete plannen van bewoners zijn geboren om samen iets op te pakken.

Het (tussentijdse) resultaat

De resultaten van de snelkookpannen en de gesprekken met bewoners zijn gebundeld. Vervolgens zijn er door de gemeente keuzes gemaakt en is er met een aantal deskundigen gesproken over de invulling van de hoofdlijnen van het actieplan. Het concept van dat actieplan hebben we teruggelegd bij al diegenen die meegedacht en meegewerkt hebben.

De reacties hebben deels een plek gekregen in het plan, en was dat niet het geval, dan is in de reactienota opgenomen waarom niet. Na besluitvorming in het college van Burgemeester & Wethouders wordt het plan bij alle partijen teruggelegd, met de voor die organisatie specifieke vragen. We merken dat dit open planproces heeft geleid tot een grote betrokkenheid. Bij de uitvoering van het plan rekenen we hier weer op.

3. Probleemanalyse: wat speelt er in Heechterp-Schieringen?

Heechterp-Schieringen bestaat uit de buurten Heechterp en Schieringen (zie bijlage Kaart van de wijk). In dit hoofdstuk schetsen we de belangrijkste problemen in Heechterp-Schieringen en hun achtergronden.

3.1 Wonen

Heechterp is gebouwd tussen 1958 en 1963. De buurt bestaat voornamelijk uit sociale huurwoningen (88 %): eengezinswoningen, galerijflats en veel portiekflats. In de jaren negentig heeft een herstructurering plaatsgevonden waarbij flats gesloopt zijn. Ter vervanging is een beperkt aantal eengezins(koop)woningen gebouwd. Desondanks ligt de verhuisgeneigdheid van bewoners nog steeds boven het Leeuwarder gemiddelde.

Schieringen is een van de oudste naoorlogse buurten van Leeuwarden en is gebouwd tussen 1950 en 1958. De buurt is gevarieerd van opzet, met koop- maar ook veel sociale huurwoningen.

In beide buurten zijn de woningen en de openbare ruimte in redelijk goede staat, alleen delen van het particulier eigendom worden niet goed onderhouden.

De woningvoorraad is eenzijdig samengesteld. In heel Leeuwarden-Oost² is de sociale woningbouw binnen de woningvoorraad oververtegenwoordigd. Bovendien staan hier relatief veel van de goedkopere sociale huurwoningen van Leeuwarden. Ook in het beperkte aandeel koopwoningen overheerst het goedkoopste segment. Gevolg hiervan is dat in heel Leeuwarden-Oost veel mensen

wonen met een laag inkomen. In de wijk wonen veel studenten van de Leeuwarder hogescholen: het aandeel 20-24 jarigen in de bevolking is 22 % (Leeuwarden: 10 %).

Voor inwoners van Heechterp-Schieringen die zich door scholing of anderszins verbeteren zijn er in de wijk, maar ook in de omgeving van de wijk relatief weinig mogelijkheden een geschikte woning te vinden: er zijn te weinig mogelijkheden voor een wooncarrière binnen de wijk. Voor ouderen zijn er onvoldoende aangepaste woningen. De Leeuwarder corporaties merken bovendien dat de verhuurbaarheid van een deel van de woningen onder druk staat.

² Met uitzondering van de buitenwijk Camminghaburen.

Er zijn vooral in de woningen van corporaties al maatregelen genomen om de woningen energiezuiniger te maken. Een deel van de particuliere voorraad is in handen van particuliere verhuurders. Voor het merendeel betreft het meergezinswoningen, maar ook voor een deel grondgebonden woningen. In de wijk Schieringen worden veel huizen opgekocht door ouders van studenten. Juist in deze laagbouwhuizen liggen kansen om een wooncarrière binnen de wijk mogelijk te maken.

3.2 Werk en inkomen

De problemen in Heechterp-Schieringen concentreren zich rondom werkloosheid en armoede. Heechterp is de armste wijk van Nederland (CBS 2004). De werkloosheid is hoog en gaat vaak over van de ene op de andere generatie.

De economie in Noord-Nederland kende door de jaren heen een sterke focus op productie: landbouw, industrie en bouwnijverheid. Waar andere delen van het land al vroeg een omslag maakten naar de dienstensector, kwam dat proces in het Noorden pas veel later op gang. Leeuwarden heeft de achterstand intussen op het terrein van de financiële dienstverlening meer dan ingelopen. Maar waar het gaat om werkgelegenheid bestaat er nog steeds een grote spanning tussen vraag en aanbod. De goedkope woningvoorraad van Leeuwarden bood (in de tijd dat de zuivelindustrie en andere industriële bedrijvigheid de belangrijkste werkgevers waren) veelal onderdak aan werkers met een blauwe boord. Nu de werkgelegenheid in de stad in belangrijke mate en in relatief korte tijd een kwestie van witte-boorden-banen is geworden, ontstaat de problematiek waar juist een wijk als Heechterp-Schieringen sterk mee te maken heeft. Wijkbewoners, die zich opwerken naar een hoogwaardige baan, vetrekken uit de wijk en regelmatig zelfs uit de stad. Hun plek wordt ingenomen door mensen uit Leeuwarden en ruime omgeving die afkomen op de goedkope huurflats van de wijk: mensen zonder of met een laag inkomen. Van de oorspronkelijke bewoners blijven zij over die door hun inkomen niet weg kunnen komen, maar gelukkig ook een aantal mensen die zich goed thuis voelen in de wijk (vaak in de laagbouw). Dat leidt tot het volgende beeld:

- Van de beroepsbevolking in Heechterp-Schieringen is 21% werkloos.
- De werkloosheid in de groep van 18 tot 24 jaar is hoog (12% versus 6 % in geheel Leeuwarden).
- Veel van de werklozen zijn langer dan 5 jaar werkloos.
- Van de 482 werkzoekenden hebben 292 (60 %) een opleiding van maximaal VMBO.

3.3 Complexe sociale problematiek

Het aantal huishoudens dat te maken heeft met complexe sociale problematiek is groot. In Leeuwarden zijn sociale teams actief die de hulp- en dienstverlening rondom die problematiek coördineren. 17 % van alle gevallen die door de sociale teams worden behandeld betreffen personen die wonen in Heechterp-Schieringen, terwijl slechts 4 a 5 % van de inwoners van Leeuwarden daar woont. In veel van de behandelde zaken speelt psychiatrische problematiek op de één of andere manier een rol. Verder gaat het om een mix van (onder andere) inkomensproblemen, verslaving, gezondheidsproblemen, relatieproblemen, opvoedingsproblemen, huiselijk geweld en overlast.

Er zijn twee belangrijke verklaringen voor het vaak voorkomen van complexe sociale problemen. Allereerst is dat het anonieme leven in de wijk: er zijn vooral in de hoogbouw weinig of alleen zeer oppervlakkige onderlinge contacten. Sociale problematiek komt veelal pas naar buiten als de problemen groot en onoverkomelijk zijn geworden. Een tweede belangrijke reden ligt in de aantrekkingskracht van de goedkope woningvoorraad op mensen met een laag inkomen en daarmee weinig veerkracht in tijden van tegenspoed. Doordat de doorstroming in de hoogbouw bovendien redelijk hoog is, ontbreekt veelal een lokaal netwerk waar in geval van problemen op terug gevallen kan worden. Na verloop van tijd worden onder deze omstandigheden kleine problemen vaak grote problemen.

Een andere belangrijke oorzaak ligt in de constatering van MEE-Fryslân dat zij in Heechterp-Schieringen verhoudingsgewijs twee keer zoveel klanten hebben als in de rest van Leeuwarden. Het gaat hier om mensen met verstandelijke beperkingen (IQ lager dan 90). Voor hen is het nog moeilijker zich staande te houden in een steeds ingewikkelder wordende wereld. MEE geeft aan dat een deel van hun doelgroep bovendien slecht herkend wordt

binnen de hulpverlening. Ook daardoor kunnen problemen tot behoorlijke proporties gerezen zijn voordat de hulpverlening zicht krijgt op een gezin.

3.4 Leren en opgroeien

Er is in relatief veel gezinnen sprake van 'opvoedingsfalen'. Dat hangt sterk samen met het grote aantal gezinnen met complexe gezinsproblematiek en het relatief grote aantal ouders met verstandelijke beperkingen. Er zijn 'achterstanden' op het gebied van onder meer taal. Dat geldt zowel voor allochtone als voor autochtone kinderen. Professionals signaleren dat het moeilijk is om kwetsbare gezinnen en jongeren te bereiken. Goede samenwerking tussen de buurtschool en voorschoolse voorzieningen op terrein van voor- en vroegschoolse educatie staat onder druk door wijziging financiering.

Uit analyses van de school voor het project Gezonde Start van GGD Fryslân blijkt dat 15 – 20% van de kinderen last heeft van overgewicht en dat het lidmaatschap van sportverenigingen erg laag is. Jongeren hebben een beperkte binding met de wijk. Op de middelbare scholen in de wijk zitten relatief weinig kinderen uit de wijk. Het perspectief van jongeren in de wijk is slecht. Er zijn veel klachten over de kansen op de arbeidsmarkt en de beschikbaarheid van bijbaantjes en stages voor jongeren uit de wijk. De reputatie van Heechterp-Schieringen draagt daar sterk aan bij. Zie ook het onderdeel integratie.

3.5 Integreren

Algemene klacht van de bewoners van de wijk is dat de sociale contacten in de wijk gering zijn. Allochtone en autochtone bewoners geven aan dat je je in de wijk kunt verschuilen, geheel anoniem kunt leven. De houding bewoners onderling berust veelal op wantrouwen en achterdocht. Oudere bewoners (autochtoon én allochtoon) willen de wijk uit. Tegelijkertijd geven bewoners aan dat ze graag meer contacten in de buurt zouden willen.

Circa 40 % van alle wijkbewoners is allochtoon. Heechterp-Schieringen telt veel verschillende nationaliteiten. Geen enkele groep heeft de overhand, hoewel Marokkanen en Antillianen/Arubanen wel de grootste groepen vormen. Door de vele verschillende nationaliteiten is het moeilijk om de allochtonen per groep aan te spreken. Het gaat vooral om oudkomers die al langere tijd in Nederland wonen. Doordat de oudkomers in de wijk maar beperkt meedoen in de wijk worden ook de nieuwkomers naar beneden getrokken. De combinatie van het niet goed beheersen van de taal, werkeloosheid en onbekendheid met voorzieningen komt veel voor onder de allochtone inwoners van de wijk. Veel inwoners (allochtoon, maar ook autochtoon) kunnen de toenemende complexiteit van de samenleving niet bijbenen. Veel allochtone ouders hebben moeite met de opvoeding van hun kinderen. De tekortschietende opvoeding van pubers en jongeren leidt relatief vaak tot problematisch gedrag. De betrokkenheid van ouders bij school (basis-school + voortgezet onderwijs) is laag. Jongeren hebben te maken met een gebrek aan zinvolle tijdbesteding (m.n. vroegtijdig schoolverlaters), schooluitval en discriminatie op de arbeidsmarkt. Er lekken talenten weg bij jongeren en vrouwen omdat ze niet participeren/werken.

De verhouding tussen de inburgeringsplichtigen en inburgeringsbehoefigen is 50%/50%. De groep inburgeringsbehoefigen betreft ongeveer 530 mensen en de uitdaging is om juist deze groep te motiveren om aan hun inburgering en integratie te werken.

3.6 Veiligheid

De veiligheid in de wijk staat onder druk. De beide buurten glijden de afgelopen jaren volgens de Veiligheidsprestatie-indexscore (een mix van objectieve en subjectieve maatstaven) af naar code rood. Zeker in Heechterp is de situatie zorgelijk. De score van dat deel van de wijk is inmiddels de slechtste in Leeuwarden, na die van de binnenstad. Vooral geweldsdelicten en "overige overlast" (door burens, of in verband met drank en drugs) komen veel voor. Ook speelt er veel "achter de voordeur": huiselijk geweld komt vaak voor. De onveiligheid kan indirect gerelateerd worden aan huisvesting (te grote gezinnen met te weinig ruimte), onbegrip voor elkaars culturen maar ook levensstijlen en een beperkt perspectief voor de jongeren in de wijk.

Het gevoel van onveiligheid neemt toe. De onveiligheidsgevoelens spelen in de woonwijk, maar ook in de "groene long" van de wijk (het sportgebied). Wijkbewoners zijn vooral bang voor mishandeling. In de wijk ondervindt men bovengemiddeld overlast door burens (17 % van de bewoners) en door drugsgebruik/-handel, alcoholisten en/of enge mensen (22 % van de bewoners).

De Egelantierstraat loopt dwars door de wijk en wordt als erg verkeersonveilig ervaren. Deze ontsluitingsweg verbindt de grote buitenwijk Camminghaburen met de stad. De verkeersdruk op de straat is verder toegenomen door het grote aantal bovenwijkse scholen in de wijk.

3.7 Stedenbouwkundige kwaliteit, onderhoud en voorzieningen

De wijk Heechterp-Schieringen vormt geen stedenbouwkundig geheel en kent geen duidelijk hart of centrum. De woonbuurten Heechterp en Schieringen worden van elkaar gescheiden door de Egelantierstraat. Deze straat is een "harde" grens tussen de buurten. Bij Schieringen hoort ook het recent uitgebreide winkelcentrum De Centrale. De Centrale is fysiek gescheiden van Schieringen door het water van 't Vliet. Daarnaast heeft De Centrale met zijn grootschalige detailhandel maar een beperkte functie voor de wijk. Tenslotte omvat Heechterp-Schieringen het

sportconcentratiegebied Kalverdijkje. Dit sport- en groengebied heeft een bovenwijkse functie. Tussen de woonwijk en het groene gebied bestaat eigenlijk nauwelijks een relatie. Bovendien is het groen slecht ontsloten en sleets. Wijkbewoners uit Heechterp-Schieringen zijn maar zeer beperkt lid van de verenigingen die sporten op het Kalverdijkje. Het water langs de randen van de wijk is 'water op afstand' en is niet van de wijk. De betrokkenheid van bewoners bij het groen en de openbare omgeving is sowieso beperkt. De wijk is tenslotte onvoldoende verweven met de directe omgeving en de stad. De bovenwijkse voorzieningen (scholen, sportgebied) liggen als eilanden in de wijk.

4. Knelpunten in de bestaande aanpak

In Heechterp-Schieringen wordt al een grote inspanning door alle betrokkenen geleverd om de problematiek zoals beschreven in hoofdstuk 3 aan te pakken. In dit hoofdstuk wordt aangegeven waarom er tot nu toe onvoldoende resultaten worden geleverd. In het volgende hoofdstuk wordt de aanpak beschreven

4.1 Wonen

Bewoners voelen zich niet thuis in de wijk c.q. hun eigen buurtje. We constateren dat belangrijke delen van Heechterp en Schieringen nu “smoel” missen: de bebouwing en de openbare ruimte is eenvormig. Vooral in Heechterp is er veel openbare ruimte, waar de bewoners geen verantwoordelijkheid voor kunnen of willen nemen. Het bewonersgedrag past zich daarbij aan: de betrokkenheid bij de buurt is –vooral in de vele flats- beperkt en de sociale binding tussen burens is zwak.

De bouwtechnische staat van het merendeel van de voorraad is op orde.

In de particuliere voorraad zitten echter zwakkere plekken, vooral in meergezinswoningen met een slecht functionerende VvE. Er bestaat momenteel geen gemeentebrede aanpak van VvE's en het aantal effectieve instrumenten dat ingezet kan worden is beperkt.

Veel bewoners verlaten de wijk als ze het economisch iets beter krijgen omdat er onvoldoende mogelijkheden voor een wooncarrière zijn. De woningvoorraad is geschikt en bedoeld voor de lagere inkomens, voor de midden- en hogere inkomens zijn er vrijwel geen geschikte woningen beschikbaar. Op termijn voldoet de huidige woningvoorraad niet meer aan de woonwensen van de consument en de eisen die gesteld mogen worden aan energiezuinigheid en generatiebestendigheid.

4.2 Werk en inkomen

De stad Leeuwarden kent relatief veel mensen zonder werk en relatief veel mensen met een laag inkomen. Heechterp-Schieringen steekt op beide terreinen helaas nog eens met kop en schouders boven het Leeuwarder gemiddelde uit. In Leeuwarden hebben we in de loop der jaren ruime ervaring opgedaan met het verhogen van de arbeidsparticipatie. Verdere stappen voorwaarts worden belemmerd door de verschillende soorten uitkeringen die elk een eigen behandeling voor re-integratie kennen en waarbij de verantwoordelijkheid bij verschillende instanties ligt.

4.3 Complexe sociale problematiek

De organisaties in Leeuwarden werken op het terrein van complexe sociale problematiek samen in sociale teams. De sociale teams coördineren de inzet van hulp- en zorgverleners op die problematiek en draaien tot tevredenheid van alle betrokkenen. De basis van de sociale teams wordt gevormd door samenwerking tussen organisaties. En toch geven bewoners en (frontlijn)professionals aan dat de huidige aanpak leidt tot witte vlekken en dubbel werk: mensen en gezinnen met problemen komen te laat of niet in beeld en kunnen niet optimaal geholpen worden door ontbrekende gegevens, financieringsschotten of organisatiebelangen. Heechterp-Schieringen is nu al

een wijk waar erg veel complexe sociale problematiek aan het licht komt. Maar bewoners en professionals geven aan dat er nog veel meer problematiek achter de voordeur schuilt. Heechterp-Schieringen biedt alle ruimte voor een anoniem leven, waardoor de wijkbevolking relatief veel zorgmijders telt. Daarom moet er op twee fronten gewerkt worden: voor mensen met problemen in het dagelijkse leven moet de ondersteuning goed geregeld worden, maar tegelijkertijd is het belangrijk om te investeren in de sociale binding en de gemeenschapszin in de hele wijk (lees: bij alle wijkbewoners).

Vooraf vanuit de professionals komt het pleidooi om een stap verder te gaan dan de huidige samenwerking tussen organisaties. Zij vragen ruimte voor een wijkgericht frontlijnsteam met een brede taakstelling, dat kan werken onder één aansturing en binnen één financieringsregime. Het G-27-project Aanval op de Uitval maakt duidelijk dat duurzaam succes in de hulpverlening wordt gehaald in die gevallen dat professionals maatwerk leveren voor de unieke mix aan complexe problemen waarmee zij geconfronteerd worden. Bovendien maakt Aanval op de Uitval duidelijk dat het van groot belang is dat professionals niet meer gehinderd worden door de schotten van financieringssystemen en organisatiebeleid.

Bewoners vragen om hulp in hun eigen leefomgeving (lees: in de wijk) én om hulp die geboden wordt voordat het water hun aan de lippen staat. Vanuit de bewoners komt ook het pleidooi om vroegtijdig (preventief) aan de slag te gaan met jongeren.

4.4 Leren en opvoeden

De instellingen in de wijk geven aan dat men tot de overgang naar de middelbare school een belangrijk deel van de kinderen in de wijk in beeld heeft. Problemen ontstaan vooral wanneer kinderen naar de middelbare school gaan en uitwaaiëren over de stad. Vanaf dat moment is er vanuit de professionals minder zicht op de kinderen. Bovendien wordt op de basisschool in de wijk veel extra tijd en energie gestoken in ouderbetrokkenheid. Op de middelbare scholen wordt minder intensief op ouderbetrokkenheid ingezet. Kinderen lopen daarmee het risico zowel voor ouders als professionals buiten beeld te raken bij de overgang naar het voortgezet onderwijs.

4.5 Integratie

Door het grote aantal verschillende nationaliteiten is het niet mogelijk om met een groepsbenadering te werken: er is een individuele benadering nodig. Voor een dekkende individuele aanpak ontbreken in Leeuwarden de middelen. Zie ook knelpunten onder complexe sociale problematiek.

4.6 Veiligheid

De wijk Heechterp-Schieringen heeft een buurtagent, maar deelt die met de andere wijken in Leeuwarden-Oost. De politie Leeuwarden heeft veel taken, waardoor de inzet van de buurtagenten in de hen toegedeelde wijken onder druk staat. Er worden prioriteiten gesteld om de hardere vormen van criminaliteit waar Leeuwarden als centrumgemeente in Fryslân mee te kampen heeft, aan te kunnen pakken. Daardoor is er te weinig inzet in de wijk geweest. Ook constateren we dat de lokale keten en de strafketen beter met elkaar kunnen samenwerken, waarbij enige drang moet worden toegepast als de cliënten niet meewerken.

4.7 Stedenbouwkundige kwaliteit, onderhoud en voorzieningen

De buurt Heechterp kent nog een redelijk gave stempelstructuur. De verschillende stempels hebben echter geen eigen smoel en identiteit, wat deze delen van de wijk anoniem maakt. Daarmee draagt (het gebrek aan) identiteit bij aan het beperkte gevoel van betrokkenheid van bewoners bij hun wijk. In Heechterp kun je snel en goedkoop een woning krijgen, maar als het even kan zorg je ervoor dat je ook weer snel een betere plek vindt. Datzelfde geldt voor grote delen van de hoogbouw in Schieringen.

Het kost de gemeente momenteel bovenproportioneel veel inzet om de kwaliteit van het openbare groen binnen de stempels maar ook in bijna alle andere delen van de wijk op een acceptabel niveau te houden. De opbouw van het openbare groen geeft vooral Heechterp een luchtig karakter, maar levert tegelijkertijd veel niemandsland op waar uit de buurt geen verantwoordelijkheid voor wordt genomen. Het gebrek aan betrokkenheid bij de buurt vertaalt zich ook in hoge onderhoudskosten op andere terreinen: zwerfvuil en andere soorten afval vragen in deze wijk erg veel extra inzet van allen betrokkenen.

Heechterp-Schieringen kent een hoog aandeel bovenwijkse voorzieningen (sportcomplex, VO- en ROC-scholen, winkelcentrum met grootschalige detailhandel). Er wordt nog maar zeer beperkt gewerkt aan het leggen van verbanden tussen deze voorzieningen en de (woon-)wijk waar ze hun plek hebben gevonden. De bestaande voorzieningen op het sportcomplex worden onvoldoende benut door de wijk of zijn onvoldoende toegankelijk (fysiek en qua inkomen).

5. De focus op Heechterp-Schieringen: hoe gaan we het doen?

5.1 Inleiding

Leeuwarden wil met het actieplan bereiken dat Heechterp-Schieringen een duurzame wijk wordt, waar het goed wonen is en waar de talenten van de bewoners benut worden. Anders gezegd: Heechterp-Schieringen wordt een prachtwijk en alle bewoners maken een stap vooruit!

Leeuwarden concentreert zich daarbij op de huidige bewoners. Ons doel is het activeren en emanciperen van die bewoners. Daarnaast moet de wijk aantrekkelijker worden zodat ze er ook willen blijven als ze het financieel-economisch beter krijgen. De inzet in dit plan is gericht op sociale en economische stijging van de huidige bewoners. De talenten van de bewoners zijn daarbij het vertrekpunt. Gerichte activering (drang en dwang) kan daarbij een rol spelen.

Om die doelen te bereiken, is het nodig dat:

- Gemeente, lokale partners en Rijk zich voor langere tijd verbinden aan Heechterp-Schieringen.
- De aanpak in de wijk opgebouwd is rondom een aantal focuspunten (geen waslijst met losse projecten; verbinden van maatregelen)
- De bewoners in alle fasen van het project hun plek krijgen, om mee te denken en mee te praten.

Uit de probleemanalyse is gebleken dat veel problemen nauw met elkaar samenhangen. Wij kiezen voor een integrale aanpak:

1. Alle mensen in Heechterp-Schieringen die worstelen met problemen in hun dagelijkse leven worden ondersteund bij het oplossen of hanteerbaar maken van die problemen (frontlijnsturing; soepele en effectieve aanpak binnen de dienst-, hulp- en zorgverlening; versterken van de sociale binding in de wijk; zie 5.2).
2. Werk en inkomen: Iedereen in Heechterp-Schieringen wordt aangesproken op de talenten die hij heeft (wijkbreed inzetten op arbeidsparticipatie; perspectiefverbetering werkenden met een laag inkomen; zie 5.3).
3. Wonen en veiligheid: Bewoners moeten weer trots worden op Heechterp-Schieringen (versterken van de identiteit van de wijk en de herkenbaarheid van de buurten en straten, zie 5.4).
4. Armoedebestrijding door woonlastenverlaging: Heechterp-Schieringen wordt een wijk waar energiebesparing voor alle bewoners profijt oplevert (zie 5.5).

5.2 Aanpak problemen in het dagelijkse leven

Thema's: Wonen, Werk en inkomen, Complexe sociale problematiek, Leren en opgroeien, Integreren en Veiligheid.

Leeuwarden wil in Heechterp-Schieringen gaan werken met frontlijnteams met een brede taakstelling. De teams beschikken daarom over een breed scala aan competenties, toegesneden op de zaken die zij in de wijk moeten aanpakken. Onderdelen van die taakstelling zijn het bevorderen van sociale binding en de aanpak van complexe sociale problemen. De teams hebben de volgende opdracht in Heechterp-Schieringen:

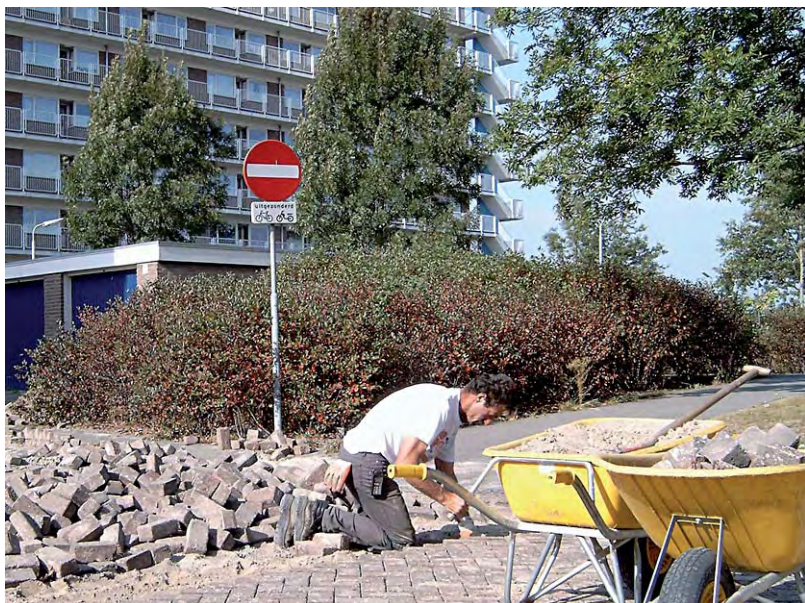
- elk huishouden bezoeken en een concreet aanbod doen
- in hun benadering en communicatie rekening houden met de te benaderen doelgroepen (in ieder geval jongeren, ouderen, allochtonen, mensen met een verstandelijke beperking, mensen met een psychiatrische problematiek)
- een duidelijk beeld vormen van de sociale systemen in de buurt (huishouden, buurtje, jongerengroep, bezigheden)
- mensen aanspreken op hun talenten en hen te stimuleren die talenten in te zetten
- makelaar zijn tussen bewoners met een vraag en bewoners met een talent/aanbod

- bewoners(groepen) ondersteunen bij het uitvoeren van plannen die hun buurt of wijk ten goede komen
- zelf opzetten van activiteiten die de sociale binding ten goede komen (in nauwe samenwerking met buurtschool en wijkcentrum, maar ook met organisaties als de moskee en de scholen voor voortgezet onderwijs)
- mensen aanspreken op ongewenst of overlastgevend gedrag; waar nodig zaken doorgeleiden naar de handhaving. Dwang en drang wordt toegepast op diegenen die niet willen of voor veel overlast en/of criminaliteit zorgen
- met mensen hun arbeidsmarktpositie en mogelijke verbeteringen daarin bespreken: van werkloosheid naar werk, van werk naar beter werk
- in geval van werkzoekenden (al dan niet direct plaatsbaar) zorgen voor toeleiding naar de Werkacademie (zie paragraaf 5.3).
- achterhalen wat er aan sociale problematiek speelt achter de voordeuren
- helder krijgen welke ondersteuning nodig is
- waar nodig outreachende ondersteuning of zorg bieden die nodig is (voor personen en huishoudens met problemen in het dagelijkse leven)
- waar nodig zorgen voor een goede doorgeleiding naar intensieve, specialistische ondersteuning en zorg
- waar nodig, na doorgeleiding, zorgen voor afstemming met specialistische ondersteuning en zorg, en waarborgen dat er ondersteuning is na afronding van de specialistische inzet.
- waar nodig aansturen op drang en dwang, dan wel bemoeizorg (waar individuele problemen leiden tot reële overlast voor de omgeving, tot aantasting van de openbare veiligheid of tot risico's voor de persoon in kwestie).

De frontlijnteams benaderen dus ook de allochtone inwoners actief. Inburgering en integratie moet zich richten op het aanleren van de taal en kennis van de Nederlandse samenleving, maar ook op het aanmoedigen van *alle* inwoners om met elkaar samen te werken aan gedeelde belangen. Dit vraagt om modern burgerschap waarbij rechten en vrijheden maar ook verplichtingen worden beleefd en nageleefd door zowel allochtone als autochtone inwoners. Veel allochtonen ervaren hun realiteit nu vaak als overleven in plaats van leven en dat moet veranderen. Empowerment en aansturen op modern burgerschap kan zorgen dat men deze stap kan maken. Daarnaast investeren we in onderlinge ontmoeting.

Leeuwarden kiest met de frontlijnteams voor een wijkgerichte uitvoering van een flink pakket taken. We willen in Heechterp-Schieringen de ervaring die wij hebben opgedaan in de sociale teams doorontwikkelen: de samenwerking tussen organisaties, met een coördinator, wordt vervangen door een wijkgerichte samenwerking tussen professionals, onder één aansturing. Bedoeling is dat op termijn meerdere wijken van Leeuwarden bediend worden door hun eigen frontlijnteam.

Het succes van de frontlijnteams wordt bepaald door de sterke en gedreven frontlijnwerkers die vanuit de achterliggende organisaties (welzijn, hulp en zorg, arbeid, veiligheid, wonen) gedetacheerd worden in het team. De werkers in het team zoeken de grenzen van mogelijkheden en regelgeving op om in elke situatie maatwerk te kunnen leveren. De frontlijnteams worden aangestuurd door een eigen teamleider. Teamleden dragen zorg voor een goede relatie met de organisatie van waaruit zij gedetacheerd zijn.

Om te komen tot een sluitende, wijkgerichte aanpak zijn twee teams nodig.

Beide teams hebben hun eigen deel van de wijk, maar staan paraat om waar nodig elkaar bij te staan. In de communicatie vanuit de teams wordt benadrukt dat Heechterp-Schieringen als één wijk gezien wordt, en niet als twee buurten. De teams werken voor, vanuit en in de wijk.

Om het frontlijnteam en de werkers in dat team van voldoende bestuurlijke rugdekking te voorzien, willen we de teams een plek geven bij de gemeente Leeuwarden.

De teams krijgen de kans om hulp en zorg van achterliggende organisaties waarvoor normaliter wachtlijsten bestaan met voorrang in te zetten. De teams maken daartoe afspraken met die organisaties en krijgen onder andere een inkoopbudget mee.

Het team verantwoordt de inzet en de behaalde resultaten volgens een eenduidige verantwoordingsstructuur, ongeacht de financiers van het werk van de teams (gemeente, Rijk, provincie, corporaties). Die verantwoording is resultaatgericht en compact.

Extra aandacht voor jeugd: de (verlengde) brede school

Zoals gezegd zal het frontlijnteam bij het uitvoeren van hun werk en het opzetten van activiteiten nauwe banden onderhouden met de buurtschool, één van de koplopers binnen Leeuwarden bij de ontwikkeling van de brede school-gedachte.

In de buurtschool worden nu al regelmatig opvoedingsproblemen gesignaleerd en aangepakt dan wel doorverwezen. Het frontlijnteam zal problemen in de opvoeding ook regelmatig signaleren en aanpakken. Frontlijnteam en buurtschool zullen gezamenlijk moeten werken aan het vergroten van de betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kinderen. De moskee is bereid een beroep te doen op de allochtone vaders. De bestaande ouderkamer in de school zal een duidelijke plek krijgen in de opvoedertrajecten uit de Wet inburgering. Verder willen we inzetten op het toeleiden van ouders naar peuterspeelzaalwerk of kinderopvang via (onder meer) allochtone bezoekvrouwen, en streven we op termijn naar een geïntegreerde voorziening voor de opvang van 0 – 4 jarigen (peuterspeelzaalwerk - kinderdagopvang)

Daarnaast is het nodig jongeren meer zinvolle tijdsbesteding aan te bieden, vooral buiten schooltijd. Daarom willen wij de Brede school uitbreiden van 0-12 jarigen naar 0-16 jarigen. Deze uitgebreide brede school richt zich op het opzetten van activiteiten van en voor jongeren op gebied van onder andere scholing, vrije tijd en gezonde leefstijl. Het is wenselijk de brede school uit te breiden met een aanbod van oudereducatie en een bibliotheekvoorziening.

Met de vele bovenwijkse scholen voor voortgezet onderwijs in en nabij de wijk maken we afspraken over inzet van de jongeren in de wijk in het kader van stages, uitwerken van opdrachten etc. Het versterken van de binding van schooljeugd met de wijk is belangrijk om overlastgevend gedrag, waarover nu geklaagd wordt in de wijk, tegen te gaan.

Daarnaast willen we aanhaken bij het Centrum voor jeugd en gezin, dat momenteel voor de hele stad uitgewerkt wordt. Heechterp-Schieringen zal binnen die ontwikkeling een speciale plek krijgen, direct gerelateerd aan het frontlijnteam. We zetten bovendien extra in op het project Communities that care (CTC), dat al loopt in de wijk. CtC is een integrale gebiedsgerichte aanpak om probleemgedrag onder jongeren te voorkomen. Daarbij wordt gekeken naar de onderliggende risico- en beschermende factoren die probleemgedrag in de hand werken. In de wijk Heechterp-Schieringen zal dit project voortgezet worden onder de naam "Veilig en gezond opgroeien". Gezondheid en de bestrijding van overgewicht zijn hier onderdeel van.

De contacten tussen de bewoners van de wijk en de vele sportverenigingen worden versterkt. Er zijn nu al vitale coalities tussen de sportverenigingen en de wijk in ontwikkeling. Die komen voort uit het project Doen!, en hebben tot doel de deelname aan sport in de wijk te stimuleren. We overwegen een aansprekende persoon de wijk te laten adopteren om de sport onder de jongeren en ouderen te stimuleren en de prille vitale coalitie te "coachen". Het is ook belangrijk dat er meer verbinding komt tussen het sportgebied en de wijk.

Extra aandacht voor veiligheid: het Veiligheidshuis

Onder regie van het Openbaar ministerie Fryslân gaat in 2007 het veiligheidshuis Fryslân van start met een vestiging in Leeuwarden. De driehoekspartners: politie, OM en Gemeente Leeuwarden hebben in het najaar van 2006 gezegd hiertoe hun maximale inspanningen te leveren met als doel: verlaging van de criminaliteit en vermindering van de recidive. We zullen zoeken naar mogelijkheden om het Veiligheidshuis ook in te zetten in Heechterp-Schieringen. Dat gebeurt in afstemming met de inzet van het frontlijnteam.

5.3 Werk en inkomen: Spreek de talenten van mensen aan

Thema's: Werk en inkomen; dwarsverbanden met: Wonen, Complexe sociale problematiek, Leren en opgroeien, Integreren, Veiligheid en Stedenbouwkundige kwaliteit, onderhoud en voorzieningen.

De verantwoordelijke instanties (CWI, UWV en gemeente) slaan de handen ineen en zullen alle uitkeringsafhankelijken in de wijk gecoördineerd en eenduidig vanuit één zichtbare positie (in de wijk) benaderen. Het 'oude' re-integratiepad van individuele bemiddeling wordt verlaten en daarvoor in de plaats komt een robuuste, positieve maar niet vrijblijvende aanpak waarbij een ieder (onafhankelijk van de uitkering) die kan werken een concreet werkaanbod krijgt (binnen de wettelijke regels die van toepassing zijn en de ruimte die daar experimenteel in geboden wordt). Daarbij is het streven dat 50 tot 60% van de uitkeringsgerechtigden – en 100% van de jongeren onder de 24 jaar - in Heechterp-Schieringen op de een of ander manier 'aan de slag is'. Als een reguliere baan niet direct mogelijk is, kan dat bijvoorbeeld ook als medewerker van de 'formulierenbrigade' die de meer behoeftige en oudere inwoners van de wijk bijstaat bij het aanvragen van (inkomens-)aanvullende voorzieningen. Daarmee worden patronen doorbroken die de situatie m.b.t. de werkloosheid in de hand werken en laten voortbestaan. Gezien het grote aantal allochtonen in de wijk zijn daarbij specifieke vragen te verwachten in verband met de beheersing van de Nederlandse taal. Het wordt dan ook de uitdaging om de 'opstap naar werk' zodanig vorm te geven dat een beperkte beheersing van de Nederlandse taal daarin geen beperking hoeft te betekenen en in leer/werk combinaties 'op maat' de weerbaarheid van de allochtone inwoners van de wijk wordt vergroot. Hiervoor is een grote bereidheid nodig van in het bijzonder werkgevers. Veel van de inzet zal dan ook gericht zijn op de benadering van de werkgevers en het gezamenlijk naar haalbare oplossingen zoeken die alle partijen voordeel bieden. Gezien het economische tij en het dreigende tekort op de arbeidsmarkt is dit hét moment om alles uit de kast te halen en de arbeidsparticipatie in de wijk een flinke impuls te geven. Er is gekozen voor geïntegreerde aanpak: niet alleen de vraag of iemand wel of niet aan het werk is maar ook aandacht voor vragen hoe schuldsituaties te voorkomen dan wel te bestrijden zijn. Naast het hebben, verkrijgen en behouden van werk is een verantwoord uitgavenpatroon een belangrijke voorwaarde om de sociaaleconomische problematiek van Heechterp-Schieringen te doorbreken. Voor het zuinig omgaan met energie is het aanbieden (en gebruiken) van energieboxen bijvoorbeeld een stap in goede richting (zie 5.5).

Voorop staat dat we de financieel-economische draagkracht van de gezinnen en individuen in de wijk duurzaam willen verbeteren. We willen de wijk als geheel economisch naar een hoger niveau brengen, op zo'n manier dat het gros van de huidige bewoners daarvan profiteert.

De professionals binnen dit werkveld spreken de ambitie uit om samen zoveel mogelijk inwoners uitkeringsonafhankelijk te maken én om werkenden met een laag inkomen een duidelijk perspectief op verbetering te geven. Wij willen ons daarbij niet laten belemmeren door allerlei vaste patronen en instellingsbelangen, maar in samenwerking zoeken naar daadwerkelijke oplossingen. De schaal van de wijk is hiervoor ideaal. De opgedane ervaringen zullen gebruikt worden voor eventuele opschaling naar de rest van Leeuwarden –oost of mogelijk de hele stad. De bewoners dringen vooral aan op het creëren van perspectief (op werk) voor jongeren.

We baseren onze inzet op dit terrein op de volgende uitgangspunten:

- (Zo snel mogelijk) aan het werk.
- De eigen verantwoordelijkheid van mensen staat centraal.
- Iedereen heeft een talent.
- Niemand blijft aan de kant staan.

In een periode van maximaal één jaar worden alle huishoudens in de wijk bezocht door het frontlijnteam (zie paragraaf 5.2). Het frontlijnteam weet voor een bezoek of er in het betreffende huishouden werkzoekenden zijn. De medewerker van dit team gaat tijdens het bezoek (onder andere) na of er (bij werkzoekenden) sprake is van een actueel en adequaat re-integratieaanbod en (bij werkenden) van wensen tot verbetering.

Werkzoekenden die op dit moment geen actueel en adequaat re-integratieaanbod hebben, krijgen via het frontlijnteam allereerst de dienstverlening van de Werkacademie aangeboden. We willen werkzoekenden ongeacht hun uitkering (WWB, WW, WAO en WAJONG) doorverwijzen naar de Werkacademie. De aanpak met de Werkacademie is nieuw en heeft zich de afgelopen maanden bewezen, bij de doelgroep WWB. Het aantal Leeuwarders dat een beroep doet op een WWB-uitkering neemt snel af en de uitvoering raakt steeds beter op elkaar ingespeeld. De Leeuwarder werkgevers spelen een positieve rol in het bieden van nieuwe kansen voor uitkeringsgerechtigden.

Het aanbod van de Werkacademie bestaat uit drie programma's:

- Startprogramma (intensief; acht weken; accent op solliciteren, training en diagnose)
- Re-integratieprogramma (betaalde of onbetaalde werkactiviteiten in combinatie met re-integratieactiviteiten)
- Participatieprogramma (voor een beperkt deel van de uitkeringsgerechtigden, dat door ernstige belemmeringen niet aan start en/of re-integratieprogramma kunnen deelnemen; diagnose belemmeringen; onderzoek en aanpak om die belemmeringen op te heffen; sluitend aanbod dagbesteding en onbetaalde en betaalde werkactiviteiten)

Een samenwerkingsverband van UWV, gemeente, CWI, WSW-bedrijf en een aantal re-integratiebedrijven zorgt ervoor dat de Werkacademie draait. Zij staan ook garant voor het feit dat de inwoners van Heechterp-Schieringen terecht kunnen in een arbeidstrainingscentrum (in of nabij de wijk) en dat er een fors aantal leerwerkbanen (in of buiten de wijk) beschikbaar komt. In deze samenwerking zoeken wij ook nadrukkelijk contact met de AWBZ gefinancierde instellingen (dagbestedingsactiviteiten).

Het samenwerkingsverband biedt effectieve re-integratiedienstverlening, biedt maatwerk per persoon dan wel huishouden en investeert in werknemersvaardigheden en zinvolle beroepskwalificatie. In die zin is het samenwerkingsverband de "back-office" van het frontlijnteam. Deelnemers uit Heechterp-Schieringen hebben voorrang bij plaatsing op leerwerkbanen en arbeidstraining. Werkenden met een laag inkomen én de wens zich te verbeteren worden nadrukkelijk gestimuleerd een beroep te doen op het aanbod van het samenwerkingsverband. Jongeren en allochtonen krijgen van hen extra aandacht.

De gemeente stuurt het samenwerkingsverband aan.

Concreet betekent het bovenstaande:

- Werkzoekenden die kunnen werken, gaan eerst het normale startprogramma (en eventueel de aansluitende intensieve bemiddeling) van de Werkacademie volgen - als ze niet worden geplaatst vanuit de Werkacademie komen ze automatisch in het experimentele re-integratieprogramma.
- Alle niet direct plaatsbaren die enige kans hebben op werk krijgen betaald werk (een leerwerkbaan of arbeidstraining) aangeboden, met een redelijke beloning maar gebonden aan een maximale termijn – de beloning in de leerwerkbanen is boven het Wettelijk Minimum Loon (hierna: WML) om gezinnen extra financiële ruimte te geven en prikkel om toe te werken naar beter betaalde baan.
- Zo'n leerwerkbaan (maximale duur 15 maanden – 120% WML) is bij voorkeur bij werkgevers die de deelnemers na werkervaringfase (+ training/scholing) kunnen overnemen – meestal in de vorm van detacheringbaan soms ook in vorm werkervaringbaan (in dienst bij werkgever + LKS). Indien dit niet mogelijk is dan een leerwerkbaan in publieke/non-profit sector. Tijdens leerwerkbaan altijd intensieve jobcoaching (caseload 20-30) niet alleen gericht op problemen op de werkvloer, maar op alle belemmeringen.
- Voorts koppelen we aan de leerwerkbanen:
 - 1) Scholing – slimme, slanke, praktische en laagdrempelige scholingsprogramma's die ook haalbaar zijn voor zeer laag opgeleiden.
 - 2) Trainingen op gebied van motivatie, gezondheid, werknemersvaardigheden.
 - 3) Intensieve bemiddeling (jobhunting + vacaturebemiddeling) gedurende laatste 6 maanden van leerwerkbaan (als werkgever deelnemer niet kan overnemen).
- Als een leerwerkbaan van maximaal 15 maanden niet leidt tot een reguliere baan, dan aansluitend tweede leerwerkbaan van 15 maanden (als dit kansen biedt). Als ook dat geen reguliere baan oplevert, dan eventueel een participatiebaan (voor 3 jaar) in het vooruitzicht stellen.
- Als klanten teveel belemmeringen hebben om in een leerwerkbaan te functioneren volgen ze eerst een arbeidstraining (maximale duur 12 maanden – 100% WML) in een beschutte werksetting (werkplaats/tuinbedrijf van het arbeidstrainingscentrum). Tijdens deze training wordt zo nodig ook intensieve lifecoaching ingezet (toegang regelen tot hulpverlening/zorg, ondersteuning bij op orde brengen huishouden) en een uitgebreide gezondheids-training (bewegen, gezond eten, mentale training).
- Leerwerkbanen en arbeidstraining worden gefaciliteerd: kinderopvang, vervoer naar werk, inburgeringsdiensten, medisch onderzoek en verzuimbegeleiding.
- Na reguliere plaatsing wordt elke deelnemer minimaal 12 maanden gevolgd (en langer als geen stabiel perspectief ontstaat). Einddoel is niet reguliere plaatsing, maar een stabiele positie op de arbeidsmarkt (en een behoorlijk inkomen). Dus maximaal inzetten op zinvolle, laagdrempelige en gefaseerde scholing.

Aanvullende taken:

- Jongeren vroegtijdig (op school) kennis laten maken met werk (maatschappelijke stages).
- Uitvoeren Centrum voor talenten, voor werkenden: ondersteunen bij het zoeken naar beter werk en stimuleren en ondersteunen van starters
- Matchen van talenten op zoek naar (beter) werk uit de wijk met extra werkgelegenheid die voortkomt uit aanpak met frontlijnteam (paragraaf 5.2), identiteit (paragraaf 5.4) en energiebesparing (paragraaf 5.5).

Extra aandacht voor kleinschalige bedrijvigheid

Naast de intensieve aanpak van werkloosheid en een beter perspectief voor werkenden, willen we inzetten op het stimuleren van kleinschalige bedrijvigheid. Die bedrijvigheid leidt tot meer levendigheid in de wijk. Wij willen zowel (nieuwe) bedrijvigheid binnen de wijkgrenzen stimuleren, als bedrijvigheid van inwoners buiten de wijkgrenzen. Denken in kansen en talenten is daarbij essentieel. Het stimuleren en faciliteren van nieuw ondernemerschap onder de bewoners helpt bij onze inzet op inkomensverbetering en sociale weerbaarheid.

Om dat te kunnen doen zullen we een quick-scan maken van de huidige officiële en niet-officiële economische activiteiten in de wijk en de mogelijkheden van nieuwe bedrijvigheid. Tegelijkertijd bekijken we dan de mogelijkheden voor extra huisvesting van kleinschalige bedrijvigheid. We willen bij de transformatieopgave van de woningvoorraad de mogelijkheden voor werken aan huis meenemen.

Tenslotte zouden we graag de regeling voor microkredieten in willen zetten voor startende ondernemers.

5.4 Wonen, leefomgeving en veiligheid: Geef Heechterp-Schieringen identiteit

Thema's: Wonen, Stedenbouwkundige kwaliteit, onderhoud en voorzieningen, Veiligheid. Dwarsverbanden met: Werk en inkomen, Leren en opgroeien en Integreren.

In Heechterp-Schieringen willen we een belangrijke slag slaan voor de wijk én voor de bewoners van de wijk. Doel is dat bewoners zich verbeteren. Tegelijkertijd willen we Heechterp-Schieringen ook een wijk laten zijn waar mensen graag wonen, waar ze niet vertrekken op het moment dat ze het iets beter krijgen. Daarvoor is het nodig om de identiteit van Heechterp-Schieringen te versterken en de reputatie van de wijk te verbeteren. Om dat te bereiken kijken we naar de woningvoorraad, de veiligheid en de identiteit.

Identiteit

We willen meer identiteit aan de wijk en de onderscheiden blokken en buurtjes geven. Daarnaast willen we de openbare delen van het sportconcentratiegebied de functie van recreatiegebied geven voor de bewoners van Heechterp-Schieringen. Daarvoor is het belangrijk de kwaliteiten van dat gebied te verbeteren, en de relatie tussen woonwijk en sportconcentratiegebied te versterken.

Voor de totale wijk én per buurt ontwikkelen we in samenspraak met de bewoners een identiteitsplan (een ruimtelijk plan met sociale aspecten):

- De ruimtelijke hoofdstructuren (evt. veranderingen in de "plattegrond" van de wijk; doorgaande straten; straten aan de rand van de wijk; sport- en groengebied) worden door ontwerpers en andere betrokkenen in samenspraak met een delegatie uit alle betreffende buurten van een plan voorzien:
 - o Het sportgebied: als groene long en recreatiegebied voor de buurt.
 - o De Egelantierstraat: de straat moet de voorzieningenboulevard en daarmee het hart van de wijk worden³.
 - o De randen van de wijk moeten beter benut worden (de beleving van het water en de overgang van rood naar groen).
- De buurten en blokken (de directe leefomgeving van bewoners). Daar ligt het accent op het proces met de bewoners: welke ideeën hebben zij om de identiteit en de kwaliteit van hun deel van de wijk te versterken c.q. vergroten? We zullen dat doen door middel van de laagdrempelige planvorming waarmee Leeuwarden intussen ruime ervaring heeft, onder andere via het project Doen!

Het Plan Identiteit bevat een duidelijk totaalbeeld voor de identiteit van de wijk, acties die de ruimtelijke hoofdstructuren versterken en acties die per buurt de kwaliteit van de openbare ruimte en de betrokkenheid van bewoners daarbij verhogen.

³ Nieuwe voorzieningen en bedrijfjes komen bij voorkeur rondom de Egelantierstraat. In het plan wordt nadrukkelijk aandacht wordt geschonken aan culturele voorzieningen (Parnas, bibliotheek/leeszaal) en de creatieve industrie. De creatieve industrie zorgt voor werkgelegenheid die past bij een stedelijke omgeving en floreert in gebieden met geschikt (betaalbaar) vastgoed, een jong publiek, aanwezigheid van culturele voorzieningen en plekken voor ontmoeting en de nabijheid van zakelijke dienstverlening. Voor Heechterp-Schieringen liggen hier goede kansen. In het kader van het project Doen wordt een onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een wijkrestaurant.

Elementen die in ieder geval terugkomen in het Plan Identiteit zijn:

- Stedenbouwkundige structuur van de wijk en cultuurhistorie
- Kansen van het water (kansen rond verbinding Kurkemeer - 't vliet)
- Het woonprogramma
- Het aanpakken van onveilige plekken in de wijk.
- De beleving van de openbare ruimte (openbare ruimte als ontmoetingsplek)
- De plek van zorg- en winkelvoorzieningen in en rondom de wijk

- Het groen in de wijk en per buurt.
- De voorzieningen in de openbare ruimte (speeltoestellen, straatmeubilair, verlichting).
- Cultuuruitingen aan de woningen en in de openbare ruimte.
- Kleurgebruik en naamgeving in de wijk.
- Afspraken over adoptie van openbaar groen door omwonenden (volkstuinten).

Bij de uitvoering van het Plan Identiteit willen we aandacht geven aan:

- Een activiteitenpakket per buurt om de omwonenden te betrekken bij de uitvoering van de maatregelen (sociaal culturele- en sportactiviteiten, culturele activiteiten, "community arts", interactieve planvorming).
- Een activiteitenpakket om de wijk bij de groene long/het sportconcentratiegebied te betrekken.

Woningvoorraad

Binnen het Plan Identiteit neemt de woningvoorraad een speciale en cruciale plek in. Onze doelen daarbij zijn: er moet een wooncarrière in de wijk mogelijk zijn en er moet ruimte komen voor verschillende woonwensen (woningdifferentiatie op basis van leefstijlen).

Door differentiatie in de woningvoorraad ontstaan kansen voor een wooncarrière in de wijk en een aantrekkelijker keuzeperspectief voor potentiële nieuwe bewoners. Ook willen we zo ouderen en gezinnen, maar vooral ook mensen die zich financieel-economisch weten te verbeteren aan de wijk binden. Bij het realiseren van woningdifferentiatie kiezen we op voorhand niet voor ingrijpende sloop maar voor:

- een geleidelijke transformatie van een (deel van de) bestaande portiekflats en boven/onderwoningen door aanpassingen binnen woningen, samenvoeging, beperkte sloop en vervangende nieuwbouw, bijplaatsen lift, e.d.
- creëren nieuwe woonmilieus op basis van leefstijl (studenten, jonge gezinnen, ouderen) door aanpassingen in de voorraad en marketing
- rekening houden met specifieke woonwensen van allochtonen en jongeren
- uitwisseling rood en groen: hierdoor komt sport c.q. groen in de wijk en ontstaat in het groengebied ruimte voor nieuwe bebouwing

Daarnaast willen we de kwaliteit van het wonen en de woningen in de wijk verbeteren door:

- een geleidelijke wijziging in de verhouding huur-koop in de wijk
- activering en professionalisering van VvE's in de wijk
- wanneer in het particulier bezit sprake is van overlast door slecht onderhoud en/of beheer sowieso toepassing aanschrijvingsinstrument en mogelijk onteigenende aankoop door gemeente/corporatie en toepassing gemeentelijk voorkeursrecht.

Eigenwoningbezit bindt mensen aan de buurt en vergroot de betrokkenheid. Ook hier wordt gekozen voor de geleidelijke weg. Bij transformatie van het bestaande bezit worden ook nadrukkelijk de mogelijkheden tot verkoop en vervangende nieuwbouw voor de koopsector meegenomen. Als voorwaarden worden hierbij meegenomen:

- zelfbewoning (geen particuliere huur)
- kwalitatief voldoende staat (inclusief energiebesparende maatregelen)
- VvE is professioneel (corporatie houdt > 51% bezit)
- Gebruik maken van financiële en innovatieve faciliteiten: starterlening, koopsubsidie

Alle genoemde elementen komen terug in het woonprogramma binnen het eerder genoemde Plan Identiteit. Daar komen ze aan de orde in samenhang met de stedenbouwkundige opbouw en andere ruimtelijke ingrepen in de wijk.

Het woonprogramma binnen het Plan Identiteit bevat de cijfers, de fasering, de kosten en de verdeling van verantwoordelijkheden en geeft daarmee concreet inhoud aan de gewenste transformatieopgave.

Veiligheid

Naast de woningvoorraad kijken we naar veiligheid. De aanpak van criminaliteit, overlast en onveiligheid is een zaak die regelmatig door bewoners naar voren is gebracht. Wij willen de veiligheid bevorderen door de aanpak van onveilige plekken, verbeteren toegankelijkheid groengebied en betere "slimme" verlichting. Deze elementen krijgen in concreto hun plek in het Plan Identiteit.

Binnen de sector Stadstoezicht van de gemeente onderzoeken we de mogelijkheden van een op te richten preventieteam, gevormd door werkzoekenden uit de wijk. Dat team wordt gekoppeld aan het frontlijnteam, maar ook aan de diverse beheerders die in de wijk actief zijn.

We willen vanuit het frontlijnteam met de werkers van de gemeentelijke buitendienst, de mensen van Stadstoezicht en de onderhoudsmensen van de corporaties, maar ook de werkers bij bijvoorbeeld de vuilophaaldienst een gezamenlijke wekelijkse briefing organiseren. Juist de werkers in de wijk hebben een belangrijke signalerende functie op het terrein van overlast, veiligheid, maar ook van sociale problematiek.

5.5 Armoedebestrijding door woonlastenverlaging: iedereen wordt beter van energiebesparing

Thema's: Werk en inkomen en Wonen. Dwarsverbanden met: Leren en opgroeien, Integreren, Veiligheid, Stedenbouwkundige kwaliteit, onderhoud en voorzieningen.

Woonlasten leggen een groot beslag op het besteedbaar inkomen van de bewoners, ondanks het feit dat de huren in de wijk laag zijn. De energieprijzen zijn de afgelopen jaren sterk gestegen, waardoor het aandeel van de energiekosten in de totale woonlasten sterk toeneemt. Het is de verwachting dat de komende jaren de energiekosten alleen maar zullen toenemen. Door de woonlasten te verlagen door energiebesparing gaat het besteedbaar inkomen omhoog.

Naast lagere energiekosten hebben energiereducerende maatregelen twee andere gunstige bijeffecten: het verbeteren van het binnenklimaat en het verhogen van het woongenot.

Het verbeteren van het binnenklimaat komt direct te goede aan de gezondheid van de bewoners. Een lagere vochtigheid in het huis vermindert ademhalingsklachten en voorkomt eveneens de groei van schimmels.

Het verhoogde wooncomfort door de te nemen maatregelen zorgt niet direct voor een economisch voordeel, maar levert wel een verbetering van de levensstandaard van de huidige bewoners op.

De uitdaging voor Heechterp-Schieringen is in eerste instantie om bij de bewoners op het terrein van energiebesparing een gedragsverandering te bewerkstelligen. De beproefde Leeuwarder aanpak van die gedragsverandering laat zich goed combineren met het verbeteren van de sociale binding in de buurt. Ook biedt een wijkbrede aanpak goede kansen op extra werk voor mensen uit de wijk. Bij de aanpak gaat het in eerste instantie om energiebesparing, maar er wordt ook aandacht gegeven aan waterbesparing.

Hoe komen we tot duurzame energiebesparing in de wijk?

Fysieke maatregelen:

- De gehele wijk wordt doorgelicht met een energiescan, die voor een gunstig tarief wordt aangeboden. Dat geldt voor de woningen (voor zover zo'n advies er nog niet ligt), maar ook voor de bedrijven en voor de openbare ruimte.
- In het corporatiebezit is al veel gedaan aan fysieke maatregelen voor energiebesparing. Energie-labelling van het corporatiebezit bij de energiescan zal duidelijk maken waar nog aanvullende maatregelen nodig en nuttig zijn. Het accent van de fysieke maatregelen zal vooral komen te liggen in de particuliere sector, bij de bedrijven en in de openbare ruimte.
- De uitvoering van de energiescans maar ook de kleinere fysieke ingrepen die voortkomen uit de scans worden gedaan door mensen uit de wijk. Binnen de werkacademie wordt gezocht naar geschikte kandidaten (werkend of niet-werkend) en daar wordt ook de bijbehorende opleiding geregeld.
- Tijdens de uitvoering van een energiescan maakt de uitvoerder direct een afspraak voor een bezoek van het Energieteam (zie hieronder, bij Gedragsverandering).
- We streven ernaar om Heechterp-Schieringen de eerste Nederlandse wijk te maken waar slimme energiemeters in alle huizen geplaatst zijn en dat Heechterp-Schieringen de eerste gloeilampenvrije wijk van Nederland wordt.
- In de wijk willen we toewerken naar een slimme straatverlichting, met minder lichthinder en op basis van de nieuwste LED-technologie. Waar mogelijk wordt voor de verlichting gewerkt met een laag-voltagenetwerk, gevoed door zonnepanelen.
- In de wijk willen we het huidige (grote) areaal aan zonnepanelen verder vergroten ten behoeve van de energievoorziening van de woningen in de wijk en het verlagen van de woonlasten.

Gedragsverandering:

- Daarnaast willen we alle bewoners in de wijk stimuleren om hun gedrag te veranderen en daarmee de eigen woonlasten te verlagen.
- Een belangrijk hulpmiddel voor gedragsverandering is de plaatsing van slimme energiemeters, waarmee bewoners hun energieverbruik in de gaten kunnen houden. Die meters worden gefaseerd geplaatst in de hele wijk.
- Bij de invoering van de meters wordt een activiteitenprogramma aangeboden.
 - o Vrijwilligers uit de wijk vormen energieteams en worden opgeleid om buurtbewoners voor te lichten over energiebesparing en over de kwaliteit van het binnenklimaat (ventilatie e.d.). Ze doen dat mede op basis van de uitgebrachte energiescans. De werving van vrijwilligers loopt via de huisbezoeken van het frontlijn-team, die indien nodig ook een beroep kunnen doen op de Werkacademie.
 - o De introductie van de meters in een bepaald gebied gaat gepaard met een wedstrijd in energiebesparing waarin straten en blokken gedurende een half jaar met elkaar in de slag gaan wie het laagste verbruik heeft. De winnende straat c.q. het winnende blok krijgen een zelf te kiezen prijs waarvan alle bewoners profiteren.
 - o Het wedstrijdelement en het feit dat energiebesparing een project is voor de hele wijk wordt benadrukt door de koppeling van de slimme meters aan het wijkverbruik. Bij de ingangen van de wijk komen borden waar "oud" gebruik, streefgebruik en huidig gebruik aangegeven worden. Maak bewoners trots op wat ze met elkaar kunnen bereiken!
 - o De energieteams zijn divers van samenstelling (jong/oud, allochtoon/autochtoon, man/vrouw) om zo iedereen in de wijk te kunnen bereiken.
 - o Voor alle huizen komt er een energiebox, met daarin tips en spaarlampen. De energieteams zorgen voor verspreiding van de energiebox.
- De leden van het energieteam verdienen waardepunten, die ze in kunnen ruilen voor zaken die hen of de wijk vooruit helpen: een opleiding (via de Werkacademie), planten voor in de tuin, rozen voor een rozenperkje op een binnenplein, etc.

6. Samenvatting aanpak

	Thema	Centrale problemen	Oplossingen lopend	Oplossingen nieuw
1a	Integratie Veiligheid Opvoeden Werk/inkomen Complexe sociale problematiek	Complexe sociale problematiek.	Sociale teams	Wijkgericht frontlijn-team, één aansturing, één financieringsregime
1b	Integratie Opvoeden Veiligheid Wonen	Gebrek aan sociale binding	Inzet regulier Welzijnswerk	Wijkgericht frontlijn-team, één aansturing, één financieringsregime
1c	Leren en opvoeden	Tekortschietende opvoeding (opvoedingsfalen), vroegtijdige schoolverlaters	Communities that care: veilig en gezond opgroeien Brede school (w.o. ouderkamer)	Uitbreiden brede school-aanpak met 12-16 jarigen Centrum voor jeugd en gezin Wijkgericht frontlijn-team
1d	Veiligheid	Onveiligste wijk van Leeuwarden na de binnenstad	Inzet buurtagenten Communities that care: veilig en gezond opgroeien	Wijkgericht frontlijn-team waarin ook politie participeert Herinrichting wijk Veiligheidshuis
2a	Werk en inkomen	Werkloosheid hoog en langdurig. Discriminatie op de arbeidsmarkt. Talenten vrouwen en jongeren lekken weg	Werkacademie	Begeleiden van <u>alle</u> werkzoekenden en mensen met een "slechte" baan. Talenten als uitgangspunt. Stimuleren klein-schalige bedrijvigheid en creatieve industrie
2b	Werk & Inkomen	Armoede: Heechterp armste wijk Nederland	schuldhulpverlening	Zie 1, 2 en 4

Wie/wat	Te behalen resultaat	Te behalen effecten
Maatschappelijk middenveld Corporaties politie Gemeente (aansturing)	Concreet aanbod aan elk huishouden	Percentage huishoudens met sociale problematiek 2006 = 17% 2011 = 15 % 2015 = 13%
Bewoners Maatschappelijk middenveld Corporaties politie Gemeente (aansturing)	Concreet aanbod aan elk huishouden en elke buurt; talenten in de wijk opsporen en activeren	Waardering van bewoners voor manier waarop mensen met elkaar omgaan: (6,9 Leeuwarden) 2006 = 6,1 2011 = 6,5 2015 = 6,9
Maatschappelijk middenveld Gemeente	Aanpak veilig en gezond opgroeien invoeren (2008) Toegang CJG voor individuele kindproblematiek (2009) Realisatie brede school tot 16 jaar (2012)	2015: 80 % jongeren rookt niet, 50% drinkt geen alcohol, 90% gebruikt geen softdrugs (= Leeuwarder gem.) 84-88 % van kinderen heeft geen overgewicht 2015: aantal jongeren met startkwalificatie op Leeuwarder gemiddelde.
Maatschappelijk middenveld Corporaties Politie Openbaar Ministerie Gemeente(regie)	Zicht op de problematiek en maatwerk in de aanpak (Straat)toezicht op tijden dat overlast zich afspeelt.	De veiligheidsscore van Heechterp is in 2015 6,0 of hoger (2006 = 5,19). Schieringen, idem 7,00 of hoger (2006 = 6,43)
UWV Gemeente (regie) CWI WSW Re-integratiebedrijven	Aanbod aan alle werkzoekenden	Verlaging percentage niet werkende werkzoekenden (CWI) 2006 = 18% 2011 = 14% 2015 = 10%
Zie 1, 2 en 4		

	Thema	Centrale problemen	Oplossingen lopend	Oplossingen nieuw
3a	Wonen, Stedenbouw-kundige kwaliteit	Weinig binding met de wijk als woonomgeving. Veel verhuisbewegingen. Geringe sociale contacten. (zie ook 2)	Projecten in het kader van Doen	Identiteit aan de wijk geven; woonprogramma, herinrichting openbare ruimte samen met bewoners; aanpak onveilige plekken, slimme verlichting, ontsluiting groengebied
3b	Wonen	Woningvoorraad eenzijdig; verhuurbaarheid onder druk; weinig mogelijkheden wooncarrière en voor ouderen. Delen particulier bezit slecht onderhouden	Aantal losse projecten	Transformatie van de woningvoorraad, zodat bestaand bezit tweede leven krijgt en leefstijlen benadering gefaciliteerd wordt. Verbeteren (fysieke) kwaliteit van de woningen en woonomgeving
4	Werk & Inkomen Wonen	Energielasten vormen een steeds groter deel van de woonlasten	Energiebesparende maatregelen sociale voorraad	Verdere energiebesparing sociale voorraad + aanpak particuliere voorraad

Wie/wat	Te behalen resultaat	Te behalen effecten
Corporaties en gemeente	Plan Identiteit met bijbehorend pakket uitvoerings-maatregelen Inzet frontlijnteam (zie 1b)	verhuisgeneigdheid reguliere bevolking ⁴ Nu ⁵ Heechterp 28%, Schieringen 38%, Leeuwarden iets minder dan 25% 2011 max. 3 procentpunt boven Leeuwarder gemiddelde. 2015: op niveau Leeuwarden
Corporaties en gemeente	Plan Identiteit met daarin woonprogramma. Woonprogramma omvat onder ander transformatieopgave en doelgroepen-benadering.	Zie 3a.
Corporaties en Gemeente Leeuwarden (evt. energiebedrijven)	Energiescan van de wijk, huisbezoek gericht op gedragsverandering en maatregelenpakket per woning	2011 – energielabel woningen op gem. Leeuwarder niveau 2015 – energielabel woningen op nieuwbouwniveau (EPC 0,6) Verlaging woonlasten*: 2011 = 10% lager 2015 = 30% lager * in vergelijking met vergelijkbare woningen

⁴ In de wijk Heechterp-Schieringen bestaat een bovengemiddeld gedeelte van de bevolking uit studenten: de verhuisgeneigdheid van deze doelgroep is nauwelijks (o.a. in verband met studieduur) te veranderen. Daarom wordt bij de verhuisgeneigdheid naar de niet-studerende bevolking gekeken.

⁵ Uit Cijfers voor Wijken 2005

7. Vragen aan het rijk

Dit actieplan is helder; wij vragen om experimenteerruimte om alle bewoners in Heechterp-Schieringen een stap voorwaarts te laten maken. Wij willen alle mogelijke middelen gebruiken om dit ook te realiseren. We willen van de gebaande wegen afwijken en schotten doorbreken. De organisaties die zich momenteel bezighouden met Heechterp-Schieringen zien dat als een grote uitdaging. Heechterp-Schieringen is door de schaal, de problematiek en de betrokkenheid van alle relevante organisaties een ideale wijk om die uitdaging aan te gaan.

In onderstaande tabel vindt u de acties uit dit actieplan in volgorde van prioriteit. Per actie geven wij aan wat wij willen van het Rijk. Wij willen met de minister bespreken welke zaken wel en niet in de charter meegenomen worden. Voor een daadwerkelijke duurzame keer ten goede is het nodig alle acties uit te voeren. Dan kunnen we ook geformuleerde resultaten behalen. Bij het uitvoeren op onderdelen zullen deze resultaten moeten worden aangepast.

	Actie	Vragen aan het rijk
1	Aanpakken problemen in het dagelijks leven en vergroten sociale binding	<p><i>Financiën</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanloop- en ontwikkelkosten (jaarlijks, gedurende de eerste 3 jaar): • Meerkosten sluitende aanpak (jaarlijks, gedurende 10 jaar):
		<p><i>Aanpassing regelgeving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Verruimen privacywetgeving (afhankelijk van specifieke informatie-behoefte teams; nader in te vullen in overleg met aan te stellen teamleiders frontlijnteams en Rijk) • Faciliteren dat Zorgkantoor Friesland met gemeente Leeuwarden afspraken maakt voor Heechterp-Schieringen, op terrein van sluitende financiering zorgketens met AWBZ-, WMO- en WWB-gefinancierde zorg. • Stimuleren dat het CIZ de indicatiestelling daar soepel op aanpast. • Waar mogelijk afspraken met provincie Fryslân faciliteren over provinciaal gefinancierde inzet in frontlijnteam. • Kloof tussen gedwongen opname psychiatrie en mogelijkheden justitie en politie is te groot. Leeuwarden zou –voortuitlopend op vervanging BOPZ door “Behandelwet” – willen experimenteren met wettelijke kaders.
		<p><i>Kennis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • (Laten) ontwikkelen van een (bij)scholingprogramma voor teamleden om brede, nieuwe werkwijze zich eigen te maken. • (Hulp bij) monitoren, evalueren en beschrijven nieuwe werkwijze. • Opzetten (kennis)uitwisselingsprogramma tussen trekkers binnen de 18 steden/40 wijken op dit onderdeel • Duidelijkheid over wetsvoorstel ernstige overlast (nog in voorbereiding) • Duidelijkheid over de te vormen centra voor jeugd en gezin

	Actie	Vragen aan het rijk
	<p>De jeugd heeft de toekomst</p> <ul style="list-style-type: none"> - Centrum voor jeugd en gezin incl. opvoedings- Ondersteuning en Veilig en gezond opgroeien - Uitbreiding Brede school van 12 naar 16 jaar 	<p><i>Financiën</i> Extra middelen voor activiteiten brede school. <i>Aanpassing regelgeving</i> De wetgeving die nu ontwikkeld wordt voor de landelijke en lokale verwijsindex zou mogelijk moeten maken, dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het voldoende is dat één keer toestemming wordt gevraagd voor registratie van kinderen in de verwijsindex (om te voorkomen dat iedere instelling dat afzonderlijk moet doen) • Wanneer ouders geen toestemming geven, registratie van kinderen mogelijk gemaakt wordt vanuit het belang van het kind.
2	Aanspreken talenten	<p><i>Financiën</i> Bijdrage per deelnemer voor drie jaar (naast bijdrage vanuit UWV voor hun deelnemers en het reguliere W- en I-deel vanuit de gemeente)</p>
		<p><i>Aanpassing regelgeving</i> Regelvrijheid om ongeacht de uitkering aan de slag te kunnen met werkzoekenden in Heechterp-Schieringen</p>
		<p><i>Kennis</i> Steun bij uitvoering van 0-, 1- (na 1 jaar), 2- (na 4 jaar) en 3-meting (na 10 jaar) op inkomensniveau van (voormalige) wijkbewoners (inkomensgegevens via belastingdienst en uitkeringsinstanties)</p>
	Werk in de wijk: stimuleren kleinschalige bedrijvigheid en creatieve industrie	Meer ruimte in milieuwetgeving
3	Identiteit	<p><i>Financiën</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kosten planvorming • Bijdrage in aanpak hoofdstructuur en investeringen in buurtjes • Activiteitengeld <p><i>Regelgeving</i> Verplichting onderhoud aan eigen woningen beter regelen en mogelijkheden effectieve handhaving daarop verbeteren</p>
4	Armoedebestrijding door energiebesparing	<p><i>Financiën</i> Tegemoetkoming kosten Energiescans. Kosten 2250 slimme digitale meters en energieboxen. Kosten energieteams. Tegemoetkoming kosten zonnepanelen.</p> <p><i>Kennis</i> Evt. specialistische kennis op terrein van slimme straatverlichting</p>

Financiën

Actie	Totale kosten	Benodigde bijdrage rijk	Bijdrage gemeente, corporatie of derde partij	Opmerkingen
1. Aanpak problemen in het dagelijks leven				
Frontlijnteams	€ 5.500.000 (voor jaar 1-3) € 7.000.000 (voor jaar 4-10)	€ 4.000.000 (voor jaar 1-3) € 3.500.000 (voor jaar 4-10)	€ 1.500.000 (voor jaar 1-3) € 3.500.000 (voor jaar 4-10)	De corporaties hebben personeel toegezegd in de frontlijnteams. Dit zal nog geraamd worden
Centrum voor Jeugd en Gezin	volgt			
Activiteiten (ver)brede school; inzet CTC; Gezond en Veilig opgroeien	€ 250.000	€ 100.000	€ 150.000 gemeente	
2. Aanspreken talenten				
Activering en re-integratie (500 deelnemers)	€ 7.500.000 (voor jaar 1-3)	€ 5.000.000	€ 2.500.000 gemeente	
Stimuleren kleinschalige bedrijvigheid en creatieve industrie	€ 380.000	€ 180.000	€ 200.000	
3. Identiteit				
Opstellen Plan Identiteit	€ 35.000		€ 35.000	
Aanpassen ruimtelijke hoofdstructuur (incl. aanpak onveilige plekken)	€ 2.000.000	€ 2.000.000		
Opknappen pleinen en buurtjes (incl. aanpak onveilige plekken)	€ 1.000.000	€ 1.000.000		
Transformatie woningen	pm			De kosten van de transformatie zijn nog niet bekend. Het nog op te stellen Plan Identiteit moet die informatie opleveren. De corporaties zullen de kosten voor het grootste deel moeten dragen.
Transformatie Egelantierstraat naar voorzieningenboulevard	pm			Moet duidelijk worden in het Plan Identiteit

Actie	Totale kosten	Benodigde bijdrage rijk	Bijdrage gemeente, corporatie of derde partij	Opmerkingen
Activering/professionalisering VvE's in de wijk	pm			In overleg met corporaties
Toepassen slimme verlichting (bestrijding onveiligheid)	pm			Kosten wellicht dekken uit energie besparingsfondsen etc
Activiteitenpakket voor bewoners	€ 150.000	€ 150.000		
4. energiebesparing				
Fysieke maatregelen in en aan woningen	€ 400.000	€ 200.000	€ 200.000 corporaties	
Gedragsverandering	€ 350.000	€ 366.000		
Organisatiekosten project	€ 500.000	€ 500.000		

NB: De gemeente Leeuwarden kent aan alle wijkpanels, en dus ook aan deze bewonersvertegenwoordiging in Heechterp-Schieringen, een (grotendeels) vrij besteedbaar budget toe. In Heechterp-Schieringen gaat het om € 13.000,- jaarlijks.

8. De uitvoering op hoofdlijnen

Dit actieplan is de input voor de onderhandeling met het rijk over een charter. Het rijk gaat er vanuit dat zij eind oktober de charters voor alle wijken heeft afgesloten. Op dat moment weten we waar we aan toe zijn en gaan we zo spoedig mogelijk over tot uitvoering.

Zoals in dit actieplan is aangegeven willen we een groot aantal fysieke maatregelen uitwerken in een Plan Identiteit. Hier wordt –vooruitlopend op het afsluiten van de charter - in september mee begonnen. Het plan zal in nauwe samenspraak met bewoners, corporaties, politie en andere belanghebbenden ontwikkeld worden. De gemeente heeft de regie op dit proces. Nog dit jaar moet duidelijk worden wat er op fysiek gebied concreet moet gebeuren. Dit is in feite een verdere uitwerking van 5.3 'Geef Heechterp-Schieringen identiteit'.

Zodra de inzet van het Rijk duidelijk is, zullen de overige onderdelen in uitvoering worden genomen. Daarbij is uiteraard bepalend hoe de rijksinzet zal zijn.

Er zal een gemeentelijke projectleider worden aangesteld die alle maatregelen en acties uit dit actieplan voor Heechterp-Schieringen zal aanjagen en coördineren.

Bij de uitvoering zullen wij onze ervaringen met het Leeuwarder gebiedsgericht werken en projecten als Doen! inzetten om bewoners te betrekken bij de (verdere) planvorming. Minstens zo belangrijk vinden wij het de bewoners te betrekken bij de uitvoering van de verschillende maatregelen in de wijk. Daarvoor zullen wij waar mogelijk gebruik maken van vitale coalities in de wijk (zoals die bijvoorbeeld gevormd zijn door de sportverenigingen op het sportcomplex) en een gericht activiteitenpakket per maatregel (waarin sport, cultuur en welzijnsactiviteiten hun plek zullen krijgen). Tenslotte willen we gedurende het gehele traject vaak de wijk ingaan, zoals we dat ook voor de ontwikkeling van dit plan hebben

gedaan: we willen van bewoners horen wat zij van de plannen vinden.

Bij de uitvoering van maatregelen zullen de studenten van de Leeuwarder hogescholen zoveel mogelijk worden betrokken. Dit zal o.a. gebeuren door, samen met de hogescholen, na te gaan aan welke projecten stage- of groepsopdrachten verbonden kunnen worden.

Bijlage A:

Verklarende woordenlijst

AJB	Arrondissementaal justitieel beraad	RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voor-tijdig schoolverlaters
AMHG	Advies- en meldpunten huiselijk geweld	RMC	Regionaal meld- en coördinatiepunt vroegtijdig schoolverlaten
AMK	Advies- en meldpunt kindermishandeling	ROC	Regionaal opleidingscentrum
AMW	Algemeen maatschappelijk werk	SMART	Specifiek, meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden en Beïnvloedbaar
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur	STINS	Startpunt Inburgering in de Nederlandse Samenleving.
APV	Algemene Politie Verordening	SW	Sociale werkvoorziening
AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten	SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
B&W	Burgemeester en Wethouders	UWV	Uitvoeringsorganisatie van Werknemersverzekeringen als WAO, WW en ziekwet
BOA	Bijzondere opsporingambtenaar	V en I	Vreemdelingenzaken en Integratie
BOS	Buurt, Onderwijs, Sport	VRM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
CCV	Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid	VVK	Vereniging van Kamers van Koophandel
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau	VWS	Volksgesondheid, Welzijn en Sport
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen	WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
DT	Digitaal Trapveld	WGR+	Wet gemeenschappelijke regelingen
EU	Europese Unie	WOZ	Wet waardering onroerende zaken
EZ	Economische Zaken	WSDV	Wet op de stads- en dorpsvernieuwing
GCO	Gemeenschappelijk Centrum voor Onderwijsbegeleiding	WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst	WWB	Wet werk en bijstand
GGZ	Vereniging Geestelijke Gezondheidszorg Nederland		
GOA	Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid		
GSB	Grotestedenbeleid		
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan		
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek		
ICES	Interdepartementale Commissie Economische Structuur		
ISD	Inrichting stelselmatige dader		
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing		
JGZ	Jeugdgezondheidszorg		
JIB	Justitie in de buurt		
KLPD	Korps landelijke politiediensten		
MBI	Monitor Bedrijven en Instellingen		
MEE	Organisatie voor mensen met een handicap, beperking of chronische ziekte		
MKB	Midden en kleinbedrijf		
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek		
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap		
OM	Openbaar Ministerie		
PG	Procureur-Generaal		
PV	Proces Verbaal		
RDMZ	Rijksdienst voor de Monumentenzorg		

Bijlage B

Cijfers over Heechterp Schieringen

Bevolkingsamenstelling Heechterp-Schieringen

Verdeling naar leeftijd

	Aantal 1-1-2006	Verdeling naar leeftijd in %						
		0-14	15-19	20-24	25-44	45-54	55-64	65 e.o.
Heechterp	1922	15%	5%	25%	34%	8%	8%	6%
Schieringen	2093	14%	7%	20%	31%	10%	8%	10%

Alleenstaande ouders

Het percentage alleenstaande ouders t.o.v. het aantal inwoners is voor Heechterp-8%, voor Schieringen 7% (Leeuwarden 5%).

Woonduur

	Aantal 1-1-2006	woonduur				
		Tot 1 jaar	1-2 jaar	3-5 jaar	6-9 jaar	10 jaar en meer
Heechterp	1922	374	290	651	307	300
Schieringen	2093	399	259	666	246	523

Allochtonen

Verdeling naar geboorteland

	Aantal 1-1- 2006	Geboorteland								
		Nederland	Suriname	Ned.Indië	Duitsland	Marokko	Indonesië	Turkije	Ned.Antillen	Overig
Heechterp	1922	1432	30	14	1	72	9	12	47	305
Schieringen	2093	1713	13	5	8	31	11	18	48	246

Onder "overig" bevindt zich onder andere een grote groep Irakese Koerden.

Inburgeringstrajecten

Een andere insteek voor het bepalen van het aantal allochtonen in de wijk is die via cijfers rond de inburgeraars; daarmee komen namelijk ook degenen in beeld die in Nederland geboren zijn:

- Er wonen 529 mensen > 18 jaar van allochtone afkomst met de *Nederlandse nationaliteit* in de wijk; bovenop deze groep komt een groep van 39 kinderen < 18 jaar. De groep betreft alleen allochtonen van niet-Westerse afkomst en niet afkomstig uit een EU-land. De groep van 529 kan gezien worden als potentieel inburgerings-behoefte in het kader van Regeling Vrijwillige Inburgering 2007.

De grootste groepen hierbinnen zijn:

Land van herkomst	Aantal
Nederlandse Antillen en Aruba	89 (+ 13 kinderen < 18 jr)
Marokko	65 (+ 8 kinderen < 18 jr)
Irak	51 (+ 5 kinderen < 18 jr)
Suriname	44
Afghanistan	38 (+ 5 kinderen < 18 jr)

- Er wonen 321 mensen > 18 jaar van allochtone afkomst met *niet de Nederlandse nationaliteit* in de wijk; bovenop deze groep komt een groep van 150 kinderen < 18 jaar. De groep is geselecteerd op basis van het land van herkomst; hierbij zijn de EU-landen en Westerse landen buiten beschouwing gelaten.

De grootste groepen hierbinnen zijn:

Land van herkomst	Aantal
Marokko	110 (+ 70 kinderen < 18 jr)
Turkije	28 (+ 22 kinderen < 18 jr)
Bosnië-Herzegovina	20 (+ 6 kinderen < 18 jr)
Afghanistan	17 (+ 3 kinderen < 18 jr)
Vietnam	16 (+ 8 kinderen < 18 jr)

De groep van 321 is aan te merken als potentieel inburgeringsplichtigen in het kader van de nieuwe Wet Inburgering.

- Naast genoemde twee groepen is er op dit moment nog een groep van 178 mensen binnen het bestand waarvan de *nationaliteit onbekend* is. Mogelijk zijn ook deze mensen wel inburgeringsplichtig of -behoefte. Het land van herkomst van deze mensen is wel geregistreerd.

De grootste groepen hierbinnen zijn:

Land van herkomst	Aantal
Irak	45 (+ 7 kinderen < 18 jr)
Afghanistan	33 (6 kinderen, 18 jr)
Angola	22 (+ 4 kinderen < 18 jr)
Sierra Leone	17 (+ 1 kind < 18 jr)
Somalië	11

⁶ Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan. Andere allochtonen - met inbegrip van mensen uit Indonesië en Japan - worden door de overheid als westers getypeerd (bron: CBS).

⁷ EU-landen: Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenie, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk, Zweden.

Werk en Inkomen

Inkomen

Heechterp: 72% van de huishoudens heeft een laag inkomen (< € 1250 netto per maand). Bij de onlangs gepubliceerde CBS-cijfers over 2004 is Heechterp -bij aggregatie op wijkniveau -de wijk met het laagste besteedbaar inkomen in Nederland (gemiddeld € 13.200 per jaar) .

Schieringen: 55% van de huishoudens heeft een laag inkomen (< € 1250 netto per maand). Bij de onlangs gepubliceerde CBS-cijfers over 2004 is Schieringen bij aggregatie op wijkniveau op de 14e plaats van wijken met de laagste besteedbare inkomens in Nederland (gemiddeld € 15.000 per jaar).

Werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden

Heechterp:

- NWW als % van 15-64 jaar pot. beroepsbevolking	20,9% (Leeuwarden 15,8%)
- NWW als % 18-24 jaar pot. beroepsbevolking	12,0% (Leeuwarden 6,3%)
- Abw, IOAW/Z, WIK of Bbz als % van bewoners 18-64 jaar	18,0% (Leeuwarden 8%)

Schieringen:

- NWW als % van 15-64 jaar pot. Beroepsbevolking	16,6% (Leeuwarden 15,8%)
- NWW als % 18-24 jaar pot. beroepsbevolking	8,3% (Leeuwarden 6,3%)
- Abw, IOAW/Z, WIK of Bbz als % van bewoners 18-64 jaar	14,0% (Leeuwarden 8%)

Voor de totale wijk (postcodegebied 8924) gaat het om 482 werkzoekenden, 282 mannen en 200 vrouwen:

- fase 1: 27	(21 man, 6 vrouw)
- fase 2: 84	(84 man, 59 vrouw)
- fase 3: 194	(116 man, 7 vrouw)
- fase 4: 169	(85 man, 84 vrouw)
- nog te bepalen: 8	(1 man, 7 vrouw)

De leeftijdsverdeling:

- < 23 jaar:	29
- 23-40 jaar:	238
- 40-50 jaar:	115
- >50 jaar:	100

De werkloosheidsduur:

- < 1 jaar:	125
- 1-2 jaar:	98
- 2-3 jaar:	78
- 3-4 jaar:	40
- 4-5 jaar:	42
- > 5 jaar:	99 (1 < 23 jaar oud, 35 23-40 jaar, 32 40-50 jaar, 31 > 50 jaar)

Opleidingsniveau:

- geen basisopleiding:	12
- basisschool:	110
- VMBO:	170
- MBO/HAVO/VWO	160
- HBO	23
- WO	7

Jeugd en jongeren

Basisschool

OBS Plataanschool is een brede school. Activiteiten:

1) *Openbare basisschool de Plataanschool* (135 kinderen)

Ouderkamer voor koffiedrinken en themaochtenden over onder meer opvoeding en gezondheidszorg. Deze ochtenden zijn ook toegankelijk voor ouders van de kinderopvang en peuterspeelzaalwerk en voor ouders die nog geen kinderen op de brede school hebben.

Extra Activiteiten voor 4 – 12 jarigen tijdens schooltijd en naschool tijd: sport, muziek/cultuur en Duimdrop (spelactiviteiten) en activiteiten gericht op sociaal-emotionele ontwikkeling via bijv. een musical

2) *Kindercentrum Jip en Janneke*

32 plaatsen kinderopvang 0 – 4 jarigen en naschoolse opvang (gemiddeld maken hier 64 kinderen per week gebruik van)

3) *Peuterspeelzaal de Regenboog* (gemiddeld aantal kinderen op jaarbasis is ongeveer 50; meer dan de helft van allochtone afkomst)

4) *Gezamenlijke activiteiten*

VVE

Op de basisschool (groepen 1 en 2) en de peuterspeelzaal (driejarigen) draait het VVE (Voor- en Vroegschoolse Educatie Programma) Kaleidoscoop gericht op kinderen met een taalachterstand. Bij het Kindercentrum gaat het programma in het najaar draaien voor 3 – jarigen (net als op de peuterspeelzaal).

Gezonde Start

Sinds 2004 draait op de brede school het project Gezonde Start gericht op een gezonde ontwikkeling van 0 – 12 jarigen met ouders met een lage sociaal economische positie.

Bijzonder aan dit project is de methodiek (meedenken, meeorganiseren en mee participeren van kinderen, ouders en professionals aan thema's die met gezondheid te maken hebben). De afgelopen twee jaren hebben zo'n 250 kinderen deelgenomen aan diverse activiteiten over voeding, beweging en normen en waarden.

Behalve school, peuterspeelzaalwerk en kinderopvang is de jeugdgezondheidszorg ook nauw betrokken bij dit project.

De onderwijsinspectie geeft in haar meest recente rapport over de school aan dat de hoge uitstroom van leerlingen naar leerwegondersteunend onderwijs opvallend is (25 %).

Jongeren

- Het professioneel jongerenwerk bereikt circa 60 jongeren in de leeftijd van 13-23 jaar.
- Bureau Jeugdzorg heeft in de wijk 19 zaken vanuit de afdeling gezinsvoogdij. In het vrijwillig kader is Bureau Jeugdzorg daarnaast in 41 zaken actief. Afgezet tegen het totaal van circa 850 kinderen tot 19 jaar, betekent het, dat 7% in aanraking is met Jeugdzorg.

Hulpverlening

Algemeen maatschappelijk werk

Gegevens van het AMW geeft voor bewoners van Heechterp-Schieringen het volgende beeld te zien:

Contacten naar etnische afkomst:

Afkomst	2005	2006	2007 (1 ^e kwartaal)
Nederland	69	68	15
Suriname/Antillen	20	18	6
Europa	19	17	2
Turkije	30	12	3
Marokko	119	150	30
Overige landen	171	161	61
Niet ingevuld	4	10	4
Totaal	432	437	121

Contacten naar onderwerp:

Onderwerp	2005	2006	2007 (1 ^e kwartaal)
Uitkeringen	207	168	41
Werk en arbeid	23	7	3
Belastingen	104	100	42
Huren en wonen	56	65	12
Consumentenzaken	106	129	29
Recht	60	83	13
Familierecht	8	14	2
Onderwijs	11	10	7
Overig	48	33	77
Totaal	623	609	226

Het outreachend maatschappelijk werk kende in 2006 in Heechterp-Schieringen 104 aanmeldingen: 76 van autochtone bewoners, 28 van allochtone. Daarvan hadden 42 aanmeldingen betrekking op besteding van het inkomen.

Sociaal team

Sinds de start van het sociaal team in 2004 zijn er 50 casussen vanuit Heechterp-Schieringen aan de orde geweest, waarbij sprake was van meervoudige problematiek. Het aandeel vanuit de wijk maakt daarmee 17% uit van het totaal aantal zaken in de Gemeente Leeuwarden.

Veiligheid

De uit meerdere aspecten opgebouwde veiligheidscore (10-puntschaal) bedraagt in 2006 gemiddeld voor:

- Heechterp 5,19
- Schieringen 6,43
- Leeuwarden 7,48

Negatieve uitschieters binnen die score zijn: overlast door verwarde personen, bedreiging en eenvoudige mishandeling.

It giet oan!

***"Er is misschien wel veel
te doen in de wijk, maar
ik weet het niet"***

***"De Egelantierstraat
moet veiliger en een centrum
voor de wijk worden"***